

به نام خداوند جان و خرد

تیاتر

نویسنده:

مرزا آقاخان ناظم الدوله

هفتاد و هشت

تاریخچه سیر تکاملی «هنر نمایشی» در ایران

۱۳۳۲

ابوالقاسم جنتی

انتشارات شفیمی

۱۳۹۹

سرشناسه	: ملکم، ۱۲۴۹-۱۳۲۶ ق.
عنوان و نام پدیدآور	: تیاتر (همراه با تاریخچه سیر تکاملی هنر نمایشی در ایران) / نویسنده میرزاملکم خان ناظم الدوله؛ ابوالقاسم جنتی.
مشخصات نشر	: تهران: انتشارات شفیعی، ۱۳۹۹.
مشخصات ظاهری	: ۱۳۵ ص؛ ۲۱/۵×۱۴/۵ س.م.
شابک	: 978-964-7843-93-5
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
موضوع	: نمایشنامه فارسی - قرن ۱۳ ق
موضوع	: Persian drama -- 19th century
موضوع	: نمایش -- ایران -- تاریخ -- قرن ۱۴
موضوع	: Theater -- Iran -- History -- 20th century
شماره افزوده	: جنتی عطائی، ابوالقاسم، ۱۲۹۶-۱۳۷۲.
رده بندی کنگره	: PIRV405/7
رده بندی دیسی	: ۸۶۲/۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۷۳۵۶۰۴۲

تیاتر

(مجموعه مشتمل بر سه قطعه)

نویسنده: میرزاملکم خان ناظم الدوله

تاریخچه سیر تکاملی (هنر نمایشی) در ایران تا سال ۱۳۳۲

نوبت چاپ: اول، ۱۳۹۹

حروف چینی: راه شهاب

چاپ و صحافی: هورنو

شمارگان: ۲۰۰ نسخه

حق چاپ و نشر برای انتشارات شفیعی محفوظ است

انتشارات شفیعی: تهران، میدان انقلاب، خیابان منیری جاوید، ساختمان اردیبهشت،

شماره ۶۵، طبقه همکف، تلفن: ۶۶۴۹۴۶۵۴

شابک: ۹۷۸-۹۶۴-۷۸۴۳-۹۳-۵

فهرست

۵	مقدمه (تاریخ سیر تکاملی هنر نمایشی در ایران).....
۳۴	مجلس اول.....
۴۳	مجلس دوم.....
۵۰	مجلس سوم.....
۵۸	مجلس چهارم.....
۶۹	مجلس اول.....
۷۷	مجلس دوم.....
۸۷	مجلس سوم.....
۹۷	مجلس چهارم.....
۱۰۷	مجلس اول.....
۱۱۵	مجلس دوم.....
۱۲۵	مجلس سوم.....
۱۳۱	مجلس چهارم.....

مقدمه

«رینچن سیر تکاملی» هنر نمایشی» در ایران

انقلابی که در اوایل قرن معاصر در ایران و کشورهای مجاور رخ داد. مانند انقلاب ایران سال (۱۹۰۶)، عثمانی (۱۹۰۸)، منچوری (۱۹۱۱) و روسیه (۱۷-۱۹۰۷) که خانواده‌های سلطنتی رومانف (Romanov)، منچو (Mantchou)، آن‌مان و قاجار را با سقوط و تغییر مواجه کرد و سازمان قرون وسطایی آنان را به هم زد، به نمایش‌های مذهبی این دول نیز رفورمی داد و یا آن‌ها را نقاط متروک و ولایات دورافتاده تبعید کرد.

طبیعی است که برای ایجاد هر تحول مبارزه انقلابی لازم است: ملت ایران که مدت‌ها مترصد انقلاب بود و بالاخره با جنبش خود تحول ایجاد کرد، از آنجا که نمی‌توانست به زودی خرافات و آداب و رسوم را که مانع پیشرفت بود طرد کند و زندگی نوینی را پی ریزد که از پرتو آن «تاثیر ملی» داشته باشد و بر اثر نداشتن فرهنگ صحیح «ادبیات درامی» را نیز نمی‌شناخت، فقط به این تحول که منجر به تغییر رژیم شد و می‌توان نام آن را «انقلاب کوچک» گذارد اکتفا کرد. با

وجود این «تعزیه» و «شبهه» که از دوره صفویه از طرف سلاطین و اشراف حمایت و تقویت می‌گردید و روز به روز بر توسعه و تجلیل مراسم و تعداد «تکیه» و «حسینه» افزوده می‌شد از رونق و اعتبار افتاد. باید متوجه بود که در آغاز قاجاریه کار به جایی رسیده بود که دسته شاهی برای نمایش‌های مذهبی درست شده بود و بهترین خوانندگان در آن اجیر بودند.

همزمان با فترت تعزیه و رونق تقلید، افرادی روشن‌بین مانند: «آخوند راده»، «ریز حاجی بک‌لو» و «مزمین الدوله (نقاش باشی)» آثاری از قبیل: «خان انصار»، «لیلی و مجنون» و یکی از ساخته‌های مولیر را به معرض نمایش گذاشتند. و بدین ترتیب اولین بذر «تئاتر» در زمین ادبیات و هنرهای نمایشی ایران افشاده شد. از آن پس میرزا ملکم‌خان ناظم‌الدوله، میرزا جعفر قزاق‌داغی، عمادالسلطنه حسینیقلی قاجار و شاهزاده حاجی محمد طاهر میرزا پیدا شدند و با تهیه و ترجمه «پیس» راه تحریر و تنظیم نمایشنامه را برای دیگران باز کردند.

بدین ترتیب به تدریج مؤسسات نمایشی کوچک، به وجود آمد و اولین شرکت نمایشی به نام «فرهنگ» به اهتمام گروه از روشنفکران تشکیل یافت. این گروه پیس‌های خود را (که بیشتر جنبه سیاسی داشت) در باغ‌های بزرگ تهران مانند پارک اتابک (محل سفارت شوروی امروز)، پارک ظل‌السلطان (محل فعلی وزارت فرهنگ) و پارک امین‌الدوله به معرض نمایش می‌گذاشتند و درآمد آن را به مصرف مدرسه‌ای که به همین نام (فرهنگ) تاسیس کرده بودند می‌رساندند.